

แนวคิดเรื่องผู้เรียนเป็นสำคัญกับการปฏิบัติในประเทศไทย
: การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัยและวิธาน

The Concept of Student – Centred and the Practice in Thailand
: An Analytic, Appreciative and Applicative Study

อาริษา ภูระหงษ์¹, ศาสตราจารย์กัรติ บุญเจือ²

¹ นักศึกษาระดับปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาและจริยศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

² อาจารย์ประจำ โครงการหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาและจริยศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ วิจัยและวิธานเหตุผลที่อยู่เบื้องหลังแนวคิดผู้เรียนเป็นสำคัญของประเทศไทย โดยใช้วิธีวิจัยทางปรัชญาอันได้แก่ วิทยาวิธี และวิธีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น โดยผ่านการตีความตามหลักวิชาการ ผลการวิจัยพบว่าแนวคิดเรื่องผู้เรียนเป็นสำคัญกับการปฏิบัติในประเทศไทยเป็นแนวคิดแบบหลังนวยุคเพราะมีมโนคติในการมองผู้เรียนแต่ละคนว่ามีความแตกต่างกันในด้านความรู้ ความสนใจ ความต้องการ ความคาดหวัง บุคลิกภาพส่วนตัว เพราะฉะนั้นการจัดการศึกษาจึงไม่ควรมิลักษณะเหมือนกัน ผู้เรียนควรมีเสรีภาพอย่างเต็มที่ในการตัดสินใจด้วยตนเองว่าจะเป็นอย่างใด หรือเรียนรู้อะไร เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาความเป็นตัวของตัวเองอย่างเต็มที่ ด้วยมุมมองทางการศึกษาเช่นนี้ ได้มีผู้โต้แย้งอ้างว่าแนวคิดเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของประเทศไทยไม่เป็นหลังนวยุค ด้วยเหตุผลว่า 1) แนวคิดผู้เรียนเป็นสำคัญที่มีที่มาจากปรัชญาการศึกษา พัฒนาการนิยม ปฏิรูปนิยมและอัตถิภาวะนิยม ที่นับว่าเป็นกระแสภาคีของลัทธิหลังนวยุคนั้น ไม่บรรลุเป้าหมายหลังนวยุค 2) แนวคิดผู้เรียนเป็นสำคัญเป็นเพียงวาทกรรมเชิงเกมภาษาที่เน้นตอบสนองเป้าหมายของสังคมมากกว่าเป้าหมายของผู้เรียนซึ่งเป้าหมายดังกล่าวไม่เข้าเกณฑ์หลังนวยุค 3) มีพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นถึงปัญหาของการนำแนวคิดหลังนวยุคมาใช้ในทางปฏิบัติ ว่าแม้จะเข้าเกณฑ์อยู่บ้างแต่ก็ไม่อยู่ในกรอบหลังนวยุค จากข้อโต้แย้งดังกล่าวผู้วิจัยไม่อาจยอมรับเนื่องจากเห็นว่าฝ่ายตรงข้ามว่ามีจุดอ่อน ด้วยเหตุผลดังนี้ 1) การจัดการศึกษาตามแนวคิดปรัชญาการศึกษา พัฒนาการนิยม ปฏิรูปนิยมและอัตถิภาวะนิยม ที่นับว่าเป็นกระแสภาคีของลัทธิหลังนวยุคนั้น เป็นการสร้างความรู้ที่ฝังแน่นและเป็นการสร้างประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้รู้จักการแก้ปัญหาจริง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีอิสระที่จะเลือกแนวทางในการดำเนินชีวิตของตนเอง ด้วยตนเองและรับผิดชอบต่อการตัดสินใจของตนเองว่าเป็นการจัด

การศึกษาที่ให้ความสำคัญประเด็นของสิทธิเสรีภาพ 2) การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเป็นเพียงวาทกรรมเชิงเกมภาษาที่เน้นตอบสนองเป้าหมายของสังคมมากกว่าเป้าหมายของผู้เรียนซึ่งเป้าหมายดังกล่าวไม่เข้าเกณฑ์หลังนวยุคว่าการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญว่าแท้ที่จริงแล้วเป้าหมายของการศึกษาตามแนวคิดผู้เรียนเป็นสำคัญมิได้มีเพียงแค่การผลิตบัณฑิตเพื่อป้อนเข้าสู่ตลาดแรงงานเท่านั้น แต่เป้าหมายหลักของการจัดการศึกษาก็เพื่อสร้างคนให้เป็นคน เก่ง ดี มีความสุข 3) การนำแนวคิดนี้ไปใช้ในทางปฏิบัติจะต้องให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องมาทำความเข้าใจในแนวคิด หลักการและวิธีการจัดการเรียนการสอนภายใต้แนวคิด “ผู้เรียนเป็นสำคัญ” รวมถึงต้องกระตุ้นเตือนให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในทุกภาคส่วนได้เห็นถึงความสำคัญ of แนวคิดผู้เรียนเป็นสำคัญไปใช้ในทางปฏิบัติให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในที่สุด

ผลลัพธ์ของการวิจัยนี้จะสามารถนำไปใช้ได้ตั้งแต่ระดับบุคคล ชุมชนและประเทศ เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนภายใต้แนวคิดผู้เรียนเป็นสำคัญของไทยมีความสอดคล้องกับความเป็นหลังนวยุค และสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้เรียนต่อไป

คำสำคัญ การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ , กระบวนทรรศน์ , หลังนวยุค , วิเคราะห์, วิจัย , วิชา

Abstract

The purposes of the study were to analyze appreciative and applicative reason behind the concept of student-centered in Thailand using philosophical research method such as an argument and idea exchange from the results of obtained data via academic interpretation.

The results showed that the concept of student-centered and the practice in Thailand is postmodernity because it has each learner's different thought in aspects of knowledge, attention, need, expectation, and personality. Therefore the study should not have the same characteristic. The learners should extremely have freedom in decision-making themselves how to be or how to learn. The learners should develop an extremely academic point of view themselves. The contradictive person claims that the concept of student-centered in Thailand is not in postmodernity with the following reasons: 1) the concept of student-centered acquiring academic philosophy, evolution, reformation, and individuality is the tendency of member of postmodernity sect. It does not accomplish in postmodernity, 2) the concept of student-centered is more discourse and language game emphasizing on the social target than the learners' target. It is not in postmodernity, and 3) the behavior shows the problems of the use of postmodernity concept in practice. Some accords with postmodernity, but it is not in the frame of a postmodernity.

However, the researcher does not accept it, the opposition person has weakness. It is the following reasons: 1) the study management according to the concept of academic philosophy, evolution, reformation, and individuality is the deeply knowledgeable and experienced construction for the learners. The learners truly know to solve the problems. It opens an opportunity for the learners having freedom in selecting the way of self-lives. The learners accept decision-making themselves that the study management provides the important point of the freedom, 2) the learning management of student-centered is more discourse and language game emphasizing on the social target than the learners' target. It is not in postmodernity. The management of the academic target according to the concept of student-centered is not only to produce a person with a bachelor's degree to the working market, but also it builds people to be good, excellent, and happy, and 3) in bring the concept to use in practice, the involving person must participate in the a principle and learning management under its concept. It motivates the all of involving persons to see its importance to use it in practice in the most accomplishment.

The results of this research can be used in the levels of people, community, and country for the learning management under the concept of student-centered in Thailand. It accords with postmodernity and develops the learners' quality of lives.

Keywords student – centred, postmodernity, analytic, appreciative, applicative

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ถือเป็นกฎหมายหลักทางด้านการศึกษาฉบับแรกของประเทศไทย ที่ทุกคนต่างตั้งความหวังว่า กฎหมายฉบับนี้จะเป็นเครื่องมือสำหรับการปฏิรูปการศึกษา เพื่อนำพาไปสู่การพัฒนาคุณภาพคนต่อไป (กรมวิชาการ, 2544, หน้า 91) พระราชบัญญัติการศึกษาดังกล่าวได้กำหนดสาระในการปฏิรูปการศึกษาไว้หลายด้าน โดยการปฏิรูปทุกด้านต่างมุ่งสู่หลักชัยคือการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้จึงนับเป็นหัวใจสำคัญของการปฏิรูปการศึกษา โดยเฉพาะการให้ความสำคัญอย่างยิ่งต่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากการปฏิรูปการศึกษาคงหนีไม่พ้น ผู้ที่เป็นครู อาจารย์ที่ทำหน้าที่สอนหนังสือ ดังที่เกษม วัฒนชัย (2544 อ้างในกาญจนา ไชยพันธ์ , 2545 , หน้า 57) ได้กล่าวถึงบทบาทครูหรือผู้สอนแบบผู้เรียนเป็นสำคัญไว้ว่า ครูคือผู้จัดตั้งแวดล้อม สร้างวัฒนธรรมและจัดสรรทรัพยากรสำหรับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เต็มตามศักยภาพ ตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรและจุดมุ่งหมายการศึกษา ดังนั้นบทบาทของครูจึงเปลี่ยนจึงเปลี่ยนจากผู้สอนมาเป็นผู้จัดกิจกรรมหรือสถานการณ์ต่างๆ เพื่อกระตุ้นให้

ผู้เรียนเป็นแสดงออกซึ่งศักยภาพหรือความรู้ความสามารถของตนเองแล้วสรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการปฏิบัติด้วยตนเอง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนคิดหาเหตุผล เพื่อแก้ปัญหาเอง ด้วยการเสนอให้ผู้เรียน “คิดมากกว่า จำ สอนให้ทำ มากกว่าท่อง” ทำให้นักเรียนกลายเป็น “บุคคลแห่งการเรียนรู้” หรือเป็นผู้นำตนเอง สามารถนำความรู้ไปใช้แก้ปัญหาต่างๆ ในชีวิตจริงได้ บทบาทของครูในการพัฒนาผู้เรียน จึงมิใช่เพียงแค่สอนให้ผู้เรียนมีความรู้ด้านเนื้อหาสาระของวิชาเพียงอย่างเดียว แต่จะต้องพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านวิชาการ คุณธรรม จริยธรรมและทักษะด้านต่างๆ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เรียนรู้อย่างมีคุณภาพ เป็นพลเมืองที่ดีของสังคม ประเทศชาติและของโลกต่อไป

นับตั้งแต่มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาจนถึงปัจจุบันพบว่าการจัดการศึกษาในประเทศไทย ยังประสบปัญหาอย่างมากกล่าวคือ การจัดการศึกษาของไทยในปัจจุบัน ยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของบุคคล สังคมและประเทศ เมื่อต้องเผชิญกับกระแสความคาดหวังของสังคมที่จะให้การศึกษาเข้ามามีบทบาทในการเตรียมคนให้พร้อมสำหรับการแข่งขันในสังคมโลกด้วยแล้ว ก็ยังเห็นสภาพความสับสน ความล้มเหลวและความล้าหลังของการศึกษามากขึ้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าเราเน้นการเรียนการสอนแบบท่องจำ ขาดการฝึกทักษะปฏิบัติและประเมินผลจากการทดสอบจากความจำเป็นส่วนใหญ่ ทำให้เด็กเครียดและคิดไม่เป็น ผลการประเมินคุณภาพการศึกษาทั้งโดยกรมวิชาการและองค์กรนานาชาติมีข้อมูลที่ยืนยันได้ว่าเด็กไทยมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสู้ชาติอื่นไม่ได้ การที่ผลสัมฤทธิ์ของเด็กไทยด้อยกว่าชาติอื่นมิได้หมายความว่าเด็กไทยสติปัญญาต่ำกว่า แต่เป็นผลมาจากวิธีสอนและวิธีประเมินที่ทำให้เด็กไทยไม่รู้จักคิดวิเคราะห์และใช้เหตุผล (รังรอง หงษ์รัตน์, 2543, หน้า2)

ถ้าหัวใจสำคัญของการปฏิรูปการศึกษาอยู่ที่การปฏิรูปการเรียนรู้ แล้วจะเกิดอะไรขึ้นถ้าการจัดการเรียนการสอนของไทยยังอยู่กับครู ครูยังเป็นศูนย์กลาง ครูเป็นผู้อ่านหนังสือแล้วนำมาบอกแก่ผู้เรียน ผู้เรียนมีหน้าที่เพียงจดและจำสิ่งที่ครูบอก (ไพฑูริย์ สินลารัตน์, 2543, หน้า50) นี่จึงเป็นประเด็นน่าสนใจว่า ครูไทยมีความพร้อมกับการนำนโยบายนี้มาใช้แล้วหรือยัง อีกทั้งนโยบายนี้จะนำพาให้เด็กไทยเติบโตไปเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติตรงตามความต้องการของรัฐหรือไม่ สุดท้ายการนำนโยบายนี้ไปใช้ในทางปฏิบัติมีความเป็นหลักรวมหรือไม่ อย่างไร

สถานภาพของแนวคิดผู้เรียนเป็นสำคัญจึงมีทั้งผู้ที่สนับสนุนและผู้ที่ไม่เห็นด้วย ผู้วิจัยจึงจักวิเคราะห์ วิจัยและวิธานแนวคิดนี้เพื่อจะได้พัฒนาแนวทางด้านการจัดการศึกษาที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์ วิจัยและวิธานเหตุผลที่อยู่เบื้องหลังการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตประชากร การวิจัยทางปรัชญาเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่เน้นการคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์หมโนคติเพื่อตอบคำถามทางปรัชญาอย่างรัดกุม
2. ขอบเขตตัวแปรกำหนดกรอบหมโนคติที่ใช้เป็นปัจจัยในการวิภาววิธีของการวิจัยนี้ได้แก่
 - 2.1 ปรัชญากระบวนทรรศน์หลังนวยุค
 - 2.2 แนวคิดผู้เรียนเป็นสำคัญ
 - 2.3 การจัดการเรียนการสอนภายใต้แนวคิดผู้เรียนเป็นสำคัญในประเทศไทย
3. ขอบเขตเวลา จำกัดข้อมูลและหมโนคติทางปรัชญา ทฤษฎีเชิงวิชาการ ข้อคิดเห็น บทวิพากษ์เท่าที่ผู้วิจัยเข้าถึงได้จนถึงวันที่ 31 ตุลาคม พ.ศ. 2558

การทบทวนวรรณกรรม

1. วิเคราะห์การจัดการศึกษาตามปรัชญากระบวนทรรศน์ ดังนี้
 - 1.1 กระบวนทรรศน์ดึกดำบรรพ์ มุ่งเรียนรู้สิ่งต่างๆ ตามสัญชาตญาณความเป็นมนุษย์ การเรียนรู้เกิดขึ้นเมื่อนมนุษย์เริ่มรู้สึกแปลกใจต่อสิ่งที่พบเห็น ต่อมาเมื่อมีความคิดความอ่านมากขึ้น รู้จักตั้งปัญหาพัฒนาขึ้นจนสามารถถ่ายทอดความคิดเห็นแก่กันและกันได้ มนุษย์สมัยดึกดำบรรพ์จึงสนใจใคร่รู้ในเรื่องที่ว่าภยธรรมชาติมาจากไหน คำตอบพื้นฐานที่สุดที่ปัญญามนุษย์จะคิดเองได้ก็คือ มีอำนาจลึกลับทรงฤทธิ์ทุกประการแฝงอยู่เบื้องหลังปรากฏการณ์ทั้งหลายในธรรมชาติ ซึ่งพวกเขาถ่ายทอดแก่ลูกหลานโดยไม่มีการจัดการศึกษา
 - 1.2 กระบวนทรรศน์ยุคโบราณจะยึดมั่นถ้อมั่นในความรู้ของตนเองหากมีลักษณะที่เหนือธรรมชาติก็จะเป็นการเสริมสร้างกิเลสและอิตดาให้สูงขึ้น กลายเป็นการยึดมั่นถ้อมั่นในตัวบุคคลคือเจ้าสำนักอย่างเหนียวแน่น ทำให้เกิดการแบ่งพรรคแบ่งพวกระหว่างสำนัก จนอาจกล่าวได้ว่านักปรัชญาในยุคนี้ได้ทำหน้าที่ของกลุ่มบุคคลที่ทำหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการถ่ายทอดความรู้และวัฒนธรรมคือการรู้จักค้นคว้าเพิ่มเติมหรือแก้ไขสิ่งเดิม จึงได้มีการตั้งสำนักปรัชญาขึ้นมากมายเพื่อตอบสนองความต้องการการศึกษาของประชาชน
 - 1.3 กระบวนทรรศน์ยุคกลาง มีจุดมุ่งหมายทางการศึกษาเพื่อการกลับใจและการสำนึกบาปของมนุษย์หรือทำให้มนุษย์หันไปรักพระเจ้านั่นเอง
 - 1.4 กระบวนทรรศน์นวยุคนั้นยึดเหตุผลตามวิธีการทางวิทยาศาสตร์มีผลอย่างสำคัญในการปรับการศึกษาให้ต้องมีจุดหมายเพื่อสังคมและรัฐมิใช่ตั้งคนให้ห่างจากสังคมและรัฐ การให้ความสนใจในแนวโน้มและความต้องการเฉพาะตนของผู้เรียน การจัดหลักสูตรการศึกษาต้องคำนึงถึงความสนใจของ

ผู้เรียนแต่ละคน ให้ความสนใจต่อสิ่งที่ผู้เรียนคิดและรู้สึก ให้ความสนใจต่อสิ่งที่ผู้เรียนปรารถนาและให้คุณค่าโดยที่ครูและผู้ปกครองต้องไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการพัฒนาการตามธรรมชาติของผู้เรียนด้วย

1.5 กระบวนการสนทนาหลังนวยุคได้ลึกซึ้งมันถ่อมมันและสนับสนุนให้ย้อนอ่านทุกเรื่อง เพื่อเลือกเฉพาะส่วนที่พัฒนาคุณภาพชีวิต ไม่ว่าจะเป็นจิตนิยม วัตถุนิยม ประสพการณ์นิยมหรืออัตถิภาวนิยม ทั้งนี้ไม่ว่าจะหยิบยกแนวคิดปรัชญาใดมาใช้ ทุกๆแนวคิดย่อมต้องคำนึงถึงตัวของผู้เรียน หรืออาจกล่าวได้เป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2. แนวคิดเรื่องผู้เรียนเป็นสำคัญ

มีผู้กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในลักษณะที่ให้ความสำคัญกับผู้เรียน ไว้ดังนี้

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2544,หน้า5) ได้กล่าวถึงการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญหรือการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางไว้ว่า เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้สอนได้จัดหรือดำเนินการให้สอดคล้องกับผู้เรียนตามความแตกต่างระหว่างบุคคล ความสามารถทางปัญญา วิธีการเรียนรู้ โดยบูรณาการ คุณธรรม ค่านิยมอันพึงประสงค์ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติจริง ได้พัฒนากระบวนการคิด วิเคราะห์ ศึกษา ค้นคว้า ทดลองและแสวงหาความรู้ด้วยตนเองตามความถนัด ความสนใจ ด้วยวิธีการกระบวนการและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ตามมาตรฐานหลักสูตรที่กำหนด

พิมพันธ์ เดชะคุปต์ (2544,หน้า 7) ได้กล่าวถึงการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือแนวการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนสร้างความรู้ใหม่และสิ่งประดิษฐ์ใหม่โดยการใช้กระบวนการทางปัญญา (กระบวนการคิด) กระบวนการทางสังคม (กระบวนการกลุ่ม) และให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์และมีส่วนร่วมในการเรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้ โดยผู้สอนมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกจัด ประสพการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียน การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญต้องจัดให้สอดคล้องกับความสนใจ ความสามารถและความถนัดเน้นการบูรณาการความรู้ในศาสตร์สาขาต่างๆ ใช้หลากหลายวิธีการสอนหลากหลายแหล่งความรู้สามารถพัฒนาปัญญาอย่างหลากหลายคือ พหุปัญญารวมทั้งเน้นการวัดผลอย่างหลากหลายวิธี

สุพล วังสินธ์ (2539,หน้า38) ได้กล่าวถึงการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญว่าหมายถึง การสอนที่เน้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ให้เกิดการเรียนรู้เชิงเห็นจริงด้วยตนเองและมีเสรีภาพแห่งการเรียนรู้ ตลอดทั้งให้ความสำคัญของกระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพ

ประมวล สิริพันธ์แก้ว (2541,หน้า21) ได้กล่าวถึงการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญหมายถึง การจัดกิจกรรมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และให้การเรียนรู้เกิดขึ้นในตัวนักเรียน โดยครูทำหน้าที่อำนวยความสะดวกในการเรียนเพื่อให้นักเรียนสามารถสร้างความรู้และหาความรู้ด้วยตนเองได้

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ระเบียบวิธีวิจัยใช้วิธีวิจัยปรัชญา คือ การวิจัยเชิงแลกเปลี่ยนความคิดเห็น (discursive research) ด้วยวิภาษวิธี (dialectic method)
2. ขั้นตอนการวิจัย
 - 2.1 ตั้งคำถามวิจัยทางปรัชญาได้ว่า “แนวคิดเรื่องผู้เรียนเป็นสำคัญ (Student – Centred) กับการปฏิบัติในประเทศไทยเป็นแนวคิดแบบหลังนวยุค (Postmodernity) หรือไม่
 - 2.2 กำหนดสถานภาพของคำถามได้ว่า เมื่อเสนอคำตอบสมมติฐานแล้วก็เชื่อว่าจะมีผู้คัดค้านอย่างมีเหตุผลซึ่งผู้วิจัยก็จะวิเคราะห์และโต้ตอบจนกว่าจะได้ข้อยุติ
 - 2.3 กำหนดคำตอบสมมติฐาน ได้ว่าแนวคิดเรื่องผู้เรียนเป็นสำคัญกับการปฏิบัติในประเทศไทยเป็นแนวคิดแบบหลังนวยุคเพราะมีมโนคติในการมองผู้เรียนแต่ละคนว่ามีความแตกต่างกันในด้านความรู้ ความสนใจ ความต้องการ ความคาดหวัง บุคลิกภาพส่วนตัวเพราะฉะนั้นการศึกษาจึงไม่ควรมีลักษณะเหมือนกัน ผู้เรียนควรมีเสรีภาพอย่างเต็มที่ในการตัดสินใจด้วยตนเองว่าจะเป็นอย่างใด หรือเรียนรู้อะไร เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาความเป็นตัวของตัวเองอย่างเต็มที่ ด้วยมุมมองทางการศึกษาเช่นนี้ ผู้วิจัยจึงเชื่อว่าแนวคิดเรื่องผู้เรียนเป็นสำคัญกับการปฏิบัติในประเทศไทยเป็นแนวคิดตามกระบวนทรรศน์แบบหลังนวยุค
3. การเก็บรวบรวมข้อมูลสืบค้นเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง และดำเนินการตีความแนวคิดทางปรัชญาด้วยปรัชญากระบวนทรรศน์หลังนวยุค
4. การวิเคราะห์ข้อมูล นำเนื้อหาที่ตีความได้มาทำการวิเคราะห์ จำแนกฝ่ายเพื่อดำเนินการวิจัยด้วยวิภาษวิธี

ผลการวิจัย

การวิจัยทางปรัชญาด้วยวิภาษวิธีทำให้ได้มโนคติทางปรัชญาแบ่งเป็น 2 ฝ่ายที่นำมาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น (discourse) เพื่อให้ได้คำตอบใหม่ที่ดีขึ้น โดยจำแนกเป็นเหตุผลฝ่ายตรงข้าม วิจาร์ณเหตุผลฝ่ายตรงข้าม และเหตุผลสนับสนุนคำตอบวิจัย ดังนี้

1. เหตุผลฝ่ายตรงข้ามที่เห็นว่าการจัดการเรียนรู้ภายใต้แนวคิดผู้เรียนเป็นสำคัญของไทยไม่เป็นแนวคิดแบบหลังนวยุค ดังต่อไปนี้ 1) แนวคิดผู้เรียนเป็นสำคัญที่มีที่มาจากปรัชญาการศึกษา พัฒนาการนิยม ปฏิรูปนิยมและอัตถิภาวะนิยม ที่นับว่าเป็นกระแสหลักของลัทธิหลังนวยุคนั้น ไม่บรรลุเป้าหมายหลังนวยุค 2) แนวคิดผู้เรียนเป็นสำคัญเป็นเพียงวาทกรรม เชิงเกมภาษา ที่เน้นตอบสนองเป้าหมายของสังคมมากกว่าเป้าหมายของผู้เรียนซึ่งเป้าหมายดังกล่าวไม่เข้าเกณฑ์หลังนวยุค 3) มีพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นถึง

ปัญหาของการนำแนวคิดหลังนวยุคมาใช้ในทางปฏิบัติ ว่าแม้จะเข้าเกณฑ์อยู่บ้างแต่ก็ไม่อยู่ในกรอบหลังนวยุค

2. วิจัยเหตุผลฝ่ายตรงข้ามได้ว่า ความคิดของฝ่ายตรงข้ามมีจุดอ่อนของ โดยแยกเป็นประเด็นสำคัญดังนี้ 1) การนำแนวคิดของปรัชญาพัฒนาการนิยม ปฏิรูปนิยมและอัตถิภาวะนิยม มาเป็นพื้นฐานความคิดเรื่องผู้เรียนเป็นสำคัญนั้นผู้วิจัยมองว่าเป็นการผสมผสานจุดเด่นของปรัชญาการศึกษาหลายๆ แนวคิด ที่มีได้มีการนำเอาแนวคิดทางปรัชญาในลัทธิใดลัทธิหนึ่งมาโดยเฉพาะ แต่เป็นการใช้วิธีการทางปรัชญาหลังนวยุคคือการประนีประนอมด้วยแนวคิดที่ว่าย้อนอ่านทั้งหมด ไม่ปฏิเสธสิ่งใดตามแนวคิดปรัชญาหลังนวยุค 2) การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมิได้มี เป้าหมายเพียงแค่การผลิตบัณฑิตเพื่อป้อนเข้าสู่ตลาดแรงงานเท่านั้น แต่มีเป้าประสงค์หลักของการจัดการศึกษาก็เพื่อสร้างคนให้เป็นคน เก่ง ดี มีความสุข 3) การนำแนวคิดนี้ไปใช้ในทางปฏิบัติจะต้องให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องมาความเข้าใจในแนวคิด หลักการ และวิธีการจัดการเรียนการสอนภายใต้แนวคิด "ผู้เรียนเป็นสำคัญ" รวมถึงต้องกระตุ้นเตือนให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในทุกภาคส่วนได้เห็นถึงความสำคัญของแนวคิดผู้เรียนเป็นสำคัญไปใช้ในทางปฏิบัติให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในที่สุด

3. เหตุผลสนับสนุนคำตอบวิจัย จากการตีความตามกระบวนการตรรกศาสตร์หลังนวยุคจึงเห็นคุณค่าของการจัดการศึกษาภายใต้แนวคิดผู้เรียนเป็นสำคัญ ในฐานะที่เป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนไทยให้เป็นคนเก่ง ดี มีความสุข ผู้วิจัยจึงขอยกเหตุผลสนับสนุนคำตอบวิจัยได้แก่ 1) มีความพยายามที่จะนำนโยบายการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมาใช้ในทางปฏิบัติ 2) มีความจำเป็นที่จะนำนโยบายการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมาใช้ในทางปฏิบัติ 3) มีการระบุตัวบ่งชี้เพื่อเป็นเครื่องตรวจสอบการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

อภิปรายผลการวิจัย

เราอาจกล่าวได้ว่าแนวคิดผู้เรียนเป็นสำคัญนับเป็นหัวใจของการปฏิรูปการศึกษาด้วยเป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นว่าต่อไปนี้การขับเคลื่อนการศึกษาของประเทศจะดำเนินไปในทิศทางใด และการจัดการศึกษาภายใต้แนวคิดนี้จะสามารถสร้างให้เด็กไทยเติบโตไปเป็นสมาชิกที่มีคุณภาพของสังคมต่อไปได้หรือไม่ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ยกเหตุผลของฝ่ายตรงข้าม โดยชี้ถึงเหตุผลเชิงลบของการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญว่าแนวคิดผู้เรียนเป็นสำคัญไม่สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตให้กับคนไทยได้ ด้วยเป็นแนวคิดที่ทำให้ยากและขาดความชัดเจน รวมทั้งเป็นการเดินตามความคิดของตะวันตก รูปแบบการจัดการเรียนการสอนในแต่ละรูปแบบก็เป็นเพียงวาทกรรมที่มีได้มีเป้าประสงค์เพื่อสร้างคนดี คนเก่ง แต่มีเป้าประสงค์เพื่อมุ่งสร้างคนเข้าสู่ตลาดแรงงานตามแนวคิดเศรษฐกิจแบบทุนนิยม

ทั้งนี้ผู้วิจัยได้โต้แย้งฝ่ายตรงข้ามโดยนำเสนอให้เห็นว่าการนำแนวคิดผู้เรียนเป็นสำคัญมาใช้ในประเทศไทยมิได้เป็นเพียงการเดินตามความคิดปรัชญาการศึกษาของตะวันตกอย่างที่หลายคนเข้าใจเพราะ

ประเทศไทยมีพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติและสถาบันพระมหากษัตริย์ เป็นศูนย์กลางรวมดวงใจ การนำแนวคิดใดๆ ก็ตามมาปรับใช้ในประเทศจึงเป็นไปได้ตามวิธีการของหลักรัฐศาสตร์ที่เป็นการแสวงจรร่วม สงวนจุดต่าง โดยการนำข้อดีของปรัชญาการศึกษาจากหลายสำนักมาปรับใช้ให้มีความเหมาะสมตามบริบทของสังคมไทย การจัดการเรียนภายใต้แนวคิดผู้เรียนเป็นสำคัญของไทยนอกจากจะอยู่บนพื้นฐานแนวคิดปรัชญาตะวันตกแล้วก็ยังมีบางส่วนที่อยู่บนพื้นฐานแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาแบบพุทธอีกด้วยและถึงแม้ว่าโลกทัศน์แบบทุนนิยมหรือสำนักแบบทุนนิยม ได้ฝังรากลึกจนคนไทยส่วนใหญ่เป็น “มนุษย์เศรษฐกิจ” ไปแล้ว แต่ความเคลื่อนไหวทางการศึกษาของประเทศไทยที่กำลังดำเนินอยู่ในปัจจุบันจึงมิใช่การมุ่งเน้นผลิตคนเข้าสู่ตลาดแรงงาน ตามเหตุผลของผู้แย้งแต่อย่างใด ด้วยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย กำลังดิ้นรนแก้ปัญหาโดยการนำเอาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาปรับใช้กับการจัดการศึกษา โดยการสร้างเด็กที่ดีและเก่ง เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนไทยอย่างยั่งยืนต่อไป

การนำแนวคิดผู้เรียนเป็นสำคัญมาปรับใช้ในการจัดการศึกษาของประเทศจะมีความเป็นหลักรัฐศาสตร์ และสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนไทยให้ดีขึ้นได้หรือไม่ นั่นย่อมขึ้นอยู่กับผู้ที่เป็นครู อาจารย์ บุคลากรด้านการศึกษาและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในทุกภาคส่วน ที่จะต้องร่วมกันขับเคลื่อนนโยบายการปฏิรูปการศึกษาของไทยที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ไปสู่เยาวชนของชาติได้อย่างแท้จริง ด้วยการส่งเสริมให้ความรู้เกี่ยวกับแนวคิดของกระบวนทรรศน์หลักรัฐศาสตร์ที่แสดงให้เห็นถึงความไม่ยึดมั่นถือมั่นและชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการปรับเปลี่ยนกระบวนทรรศน์ โดยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในรูปแบบต่างๆ ที่มีความเหมาะสมกับเนื้อหาวิชา และสถานการณ์ที่แตกต่างกันออกไป เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมมากขึ้น ให้เขาได้ใช้ความสามารถของเขาตามทางที่เขาถนัด เพื่อที่จะพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน และเพื่อการเรียนรู้ที่แท้จริงของผู้เรียน ให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่จะผลิตคนเก่ง คนดี และคนที่มีความสุขต่อไป

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาแนวคิด “ผู้เรียนเป็นสำคัญ” ในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อนักบริหารการศึกษา นักการศึกษา ครู ผู้ปกครองและผู้สนใจ ให้มีการปรับเปลี่ยนกระบวนทรรศน์ทางการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งทัศนะที่นำมาเสนอในงานวิจัยชิ้นนี้เป็นเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะมีผู้สนใจในกระบวนทรรศน์แบบหลักรัฐศาสตร์เพิ่มจำนวนมากขึ้นในอนาคต ด้วยกระบวนทรรศน์หลักรัฐศาสตร์มีหลายประเด็นที่ใช่หรือไม่ใช่ ควรทำหรือไม่ควรทำ ที่ต้องทบทวนในแนวคิด เพราะในบางประเด็นปัญหา แม้จะกล่าวถึงเรื่องเดียวกัน แต่ความหมายในช่วงเวลานั้นกับช่วงเวลาปัจจุบันอาจแตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะให้มีการศึกษาทางปรัชญา ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของประเทศไทย เช่น แนวคิดปรัชญาการศึกษาแนวพุทธ ปรัชญาการศึกษาบนพื้นฐานแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้เกิดการแสวงหา

จุดร่วม สงวนจุดต่างของแต่ละแนวความคิดเพื่อการ สร้างปรัชญาการศึกษาที่อยู่บนรากฐานความเป็นไทย เป็นการศึกษาที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาและพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนไทยต่อไป

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ. (2544). **หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ).
- กรมวิชาการ. (2544). **การตั้งเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียน เป็นสำคัญ**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กาญจนา ไชยพันธ์. (2545). **ตัวบ่งชี้ของผู้สอนกับผู้เรียนเป็นสำคัญ**. วารสารวิชาการ ฉบับที่ 8 สิงหาคม.
- ประมวล ศิริพันธ์แก้ว. (2541). **วารสารครุวิทยาศาสตร์**. กรุงเทพฯ:สมาคมครุวิทยาศาสตร์แห่งประเทศไทย.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์. (2544). **การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ : แนวคิดวิธีและเทคนิค การสอน**. กรุงเทพฯ : บริษัท เดอะมาสเตอร์กรุ๊ป แมเนจเม้นท์ จำกัด.
- ไพฑูรณ์ สีนลารัตน์. (2543). **ปฏิรูปการศึกษา : แนวคิดและหลักการตามพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542**. กรุงเทพฯ : วิญญูชน.
- รังรอง หงษ์รัตน์. (2543). **ทัศนคติที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็น ศูนย์กลางของพนักงานครูเทศบาลนครเชียงใหม่เชียงใหม่, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่**.
- สุพล วังสินธุ์. (2539). **วารสารพัฒนาหลักสูตร ฉบับเดือนตุลาคม – ธันวาคม**. กรุงเทพฯ : กรมส่งเสริมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.